

ДОСВІД КАЗАХСТАНУ У РЕАЛІЗАЦІЇ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

В останні роки активізувалась підготовча робота зі створення кластерних структур на основі великих промислових корпорацій, мережевих структур в Казахстані. У березневному 2004 р. Посланні Президента народу країни ідея кластерного розвитку визначена в якості основного методу диверсифікації її економіки.

Кластерна ініціатива розвитку економіки Казахстану знайшла відображення в проекті «Диверсифікація економіки Казахстану за допомогою розвитку кластерів в недобувних галузях». У 2004 році АТ «Центр маркетингово-аналітичних досліджень» уклав контракт з американською консалтинговою компанією «JE Austin» щодо оцінки конкурентоспроможності діючих та потенційно перспективних секторів казахстанської економіки. Роботу над проектом очолив ідеолог кластеризації М. Портер. Мета проекту - підвищення конкурентоспроможності недобувних галузей економіки, збільшення продуктивності, розвиток кластерів. Проаналізувавши ситуацію в 150 секторах національної економіки, консультанти дійшли висновку, що з деякою натяжкою уваги заслуговують лише 23 галузі. Кращими були названі дев'ять.

Важливою частиною індустріальної, регіональної та інноваційної політики в Казахстані, як і в усьому світі, є підтримка кластерної ініціативи. Стратегією індустріально-інноваційного розвитку Республіки Казахстан на 2003-2015 рр. визначені кластерні ініціативи, реалізація яких буде спрямована на розвиток промислового потенціалу та підвищення конкурентоспроможності регіонів на основі інноваційного об'єднання всіх учасників кластера [1, с. 73]. Кластерна ініціатива служить інноваційним способом об'єднання зусиль учасників кластера, уряду та наукових кіл для визначення пріоритетів економічної політики, розробки і реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності кластеру. У зв'язку з цим розвиток кластерів має стати пріоритетом політики держави, компаній та інших інститутів.

Входження Казахстану в число 50 найбільш розвинених країн світу вже в найближчі роки є одним з основних пріоритетів його розвитку. Для досягнення цієї мети країна формує кластерні об'єднання, консолідуючи в них потенціал промисловості, наукових і освітніх центрів, підприємницьких структур, завдяки сприянню торгово-промислових палат та інших ділових структур.

Уряд виділив сім пріоритетних секторів, в яких і розроблялись в подальшому «пілотні» кластери [2]:

- металургія (Центральний Казахстан),
- нафтогазове машинобудування (Західний Казахстан),
- текстильний (Південний Казахстан),
- харчова промисловість (сільськогосподарські області),
- виробництво будівельних матеріалів (Алматинська область),
- туризм (Алмати),
- транспортна логістика (транспортний коридор між Китаєм і Європою).

Стосовно до казахстанської економіки можна виділити два типи кластерів: на базі експортоорієнтованого виробництва і на базі швидкоростучих галузі чи галузі, суміжній з швидкозростаючою галуззю. Створення кластерів першого типу направлено на залучення інвестицій і розвиток конкуренції за допомогою організації нових підприємств, у тому числі орієнтованих на виробництво продукції більш високих переділів. При цьому досягається двоякий результат - підвищення конкурентоспроможності продукції на світовому ринку і розвиток імпортозамінних виробництв.

До першого типу в Казахстані можна віднести металургійний і текстильний кластери. До кластерам другого типу - транспортно-логістичний, туристичний, харчові

кластери, кластери будівельних матеріалів, кластер з виробництва резервуарів високого тиску (нафтогазове обладнання).

Ініціативи у галузі кластерного розвитку є новим важливим напрямом економічної політики Казахстану, який став можливим завдяки раніше докладеним зусиллям для макроекономічної стабілізації, приватизації, відкриття ринку і зниження комерційних витрат. За результатами аналітичних досліджень перспективним визначено формування семи пілотних кластерів у таких галузях, як туризм, транспортна логістика, нафтогазове машинобудування, текстильна промисловість, харчова промисловість, металургія, виробництво будівельних матеріалів.

Як інформував ще в 2005 р. заступник керівника проекту «Казахстанська кластерна ініціатива» Костянтин Азаров, диверсифікація країни буде здійснюватись на початковому етапі шляхом розвитку пілотних кластерів. Перші розвивались в металургії, нафтогазовому машинобудуванні, у харчовій і текстильній промисловості, транспорті, будівництві, туризмі. Вони були відібрані фахівцями з 26 запропонованих на розгляд галузей. Після чого здійснюється зміцнення зв'язків між компаніями, навчальними та науковими інститутами, налагодження нової схеми взаємозв'язків бізнесу з органами влади [3].

Одним із критеріїв відбору було проведення аналізу структури кластера, а саме-географічна концентрація підприємств, яка особливо важлива для створення кластера, а також критична маса підприємств в тій чи іншій галузі. Таким чином, концентрація підприємств однієї галузі в якомусь з регіонів Казахстану визначає і можливості для інноваційного розвитку в даній галузі.

Ключовою основою розвитку Казахстану є його нафтогазові ресурси. Тому розпочато формування національного нафтохімічного кластера, орієнтованого на співпрацю з компаніями Росії, США, Китаю, Індонезії та Азербайджану. Крім експорту нафти і газу в рамках кластера передбачається виробництво пластмас, поліпропілену та інших матеріалів.

У Казахстані сформована дворівнева система технопарків - шість національних і сім великих регіональних міст в Алма-Аті, Караганді, Уральську, Чимкенті, Усть-Каменогорську, Петропавловську та Астані. Відмінною особливістю національних технопарків є наявність галузевої спрямованості в їх діяльності та режиму Спеціальної економічної зони (СЕЗ) з пільговим оподаткуванням.

У країні також почав розвиватися транспортно-логістичний кластер «Земля-Море-Небо», центральним об'єктом якого має стати розширення морпорту «Актау». До 2015 р. в ньому передбачається створити кілька субзон, та планується вкласти близько 70 млрд дол. Першою буде промислово-виробнича зона з акцентом на формування High-Tech кластера Aktay Industries. Друга субзона - мульти-модальний транспортно-логістичний кластер Free Trade, який об'єднає торгово-виставкові об'єкти з терміналами, митницею і банками. Поруч з цими формуваннями створюється курортна зона «Кендерлі», яка повинна стати основою туристичного кластера на Каспійському морі [4].

Значні масштаби проектів розвитку кластерних об'єднань в Казахстані доповнюються програмою відновлення берегових ліній Аральського моря шляхом регулювання стоку по руслу річки Сирдар'ї та формування в цьому регіоні рибного кластера. У зв'язку з цим планується побудувати три рибопереробних підприємства відповідно до міжнародних стандартів.

У Казахстані створено низку державних інституцій, що покликані сприяти реалізації стратегії індустріально-інноваційного розвитку. Серед інститутів розвитку особливе місце посідають Банк розвитку Казахстану, Інвестиційний фонд Казахстану та Національний інноваційний фонд. Банк розвитку Казахстану спеціалізується на підтримці експорту та інвестує кошти переважно у легку та переробну промисловість. Це установа, яка не залучає кошти населення і капіталізується державою, була створена

спеціальним законом. Означений банк може лише запозичувати на світовому ринку капіталу під власний статутний капітал у співвідношенні 1:2, а у перспективі планується надати йому можливість видачі кредитів. На першому етапі свого функціонування цей банк шукав проекти на суму більше 5,0 млн. дол. США, але таких проектів не було. По мірі розвитку бізнесового середовища сформувався попит на інвестиції і частка Банку в окремих проектах складає більше 150 млн. дол. США, а загальний обсяг інвестування Банком у 2007 році склав 1,15 млрд. дол. США. При цьому, середній розмір проекту в портфелі проектів становив 50,0 млн. дол. США. Банк прагне до такої моделі фінансування, за якої 30% ризику приймає позичальник, 30% – фінансує Банк, інші 30% – зарубіжний стратегічний партнер з відповідною компетенцією і сучасними технологіями [5]. Інвестиційний фонд бере участь у розвитку металургійного кластеру, легкої промисловості та будівництва.

Інститути розвитку у Казахстані фактично об'єднані у конгломерат під назвою «Фонд стійкого розвитку «Казина» (Фонд), який являє собою холдингову компанію, до складу якої увійшли сім інститутів розвитку і провідна роль в якій належить Банку розвитку Казахстану [6]. Поруч з холдингом «Фонд стійкого розвитку «Казина» функціонує холдинг «Самрук», у розпорядження якого передані державні пакети акцій крупних національних компаній. Ці два холдинги максимально наближені до бізнес-структур і забезпечують дотримання інтересів держави. Така модель активного акціонування використовується у багатьох країнах світу, серед яких Англія, Іспанія, Франція, Сінгапур, Малайзія. Дані структури включають низку комітетів: комітет з аудиту, винагород, корпоративного розвитку та корпоративного управління. В управлінні інститутами розвитку перед Фондом поставлене завдання поліпшення механізму корпоративного управління та посилення інвестиційної активності. За даними на початок 2008 року, за участі інститутів розвитку у Казахстані реалізовано 41 проект на суму 843,8 млн дол. США; на кожний долар, що інвестується інститутами розвитку, залучається два долари інвестицій з інших джерел [5].

На регіональному рівні інститути розвитку представлені у Казахстані соціально-підприємницькими корпораціями. Відповідно до Стратегії територіального розвитку Республіки Казахстан до 2015 року постановою Уряду Республіки Казахстан від 31 травня 2006 року № 483 схвалено Концепцію щодо створення регіональних соціально-підприємницьких корпорацій (СПК), основною метою яких є сприяння економічному розвитку регіонів шляхом консолідації державного та приватного секторів, створення єдиного економічного ринку на основі кластерного підходу [7].

Соціально-підприємницька корпорація - це національна компанія, яка реалізує ідею державно-приватного партнерства. За організаційно-правовою формою СПК створюються як корпорації некомерційного типу, проте покликані вирішувати завдання отримання прибутку та інвестування у соціально-економічний розвиток регіону, в інтересах якої вони створені. При цьому під соціальною відповідальністю слід розуміти не тільки інвестування прибутку в соціальні проекти, а й створення та ведення конкурентоспроможного бізнесу, створення нових виробництв на базі нерентабельних підприємств, ефективне використання державної власності. Кожна така корпорація є свого роду регіональним інститутом розвитку, який сприятиме посиленню кооперації.

Згідно з Посланням Президента Н. А. Назарбаєва народу країни, а також Стратегією територіального розвитку в 2007 році в Казахстані створено сім соціально-підприємницьких корпорацій [8]:

- АТ «Національна компанія «Соціально-підприємницька корпорація «Сари-арка», яка здійснює діяльність в Акмолинській, Карагандинській областях та місті Астана;

- АТ «Національна компанія «Соціально-підприємницька корпорація «Ертю», яка здійснює діяльність у Східно-Казахстанській та Павлодарській областях з центром в місті Сімей;

- АТ «Національна компанія «Соціально-підприємницька корпорація «Онтусйк» у Південно-Казахстанській, Жамбилській і Кизилординській областях з центром в місті Шимкент;

- АТ «Національна компанія «Соціально-підприємницька корпорація «Жейсу» в Алматинській області та місті Алмати з центром в місті Талдикорган;

- АТ «Національна компанія «Соціально-підприємницька корпорація «Каспій» в Атирауській і Мангістауській областях з центром в місті Актау;

- АТ «Національна компанія «Соціально-підприємницька корпорація «Тобол» в Північно-Казахстанській і Костанайській областях з центром в місті Костанай;

- АТ «Національна компанія» Соціально-підприємницька корпорація «Батие» в Актюбінській і Західно-Казахстанській областях з центром в місті Актобе.

Динамічно реалізується казахська Програма формування і розвитку агропромислових кластерів, у тому числі з виробництва бавовни, м'яса, молока, вовни, фруктів, овочів, рису, сої.

Основою розвитку бавовняно-текстильного кластера в Казахстані стало створення Указом Президента Республіки Казахстан № 1605 від 06.07.2005 р. спеціальної економічної зони (СЕЗ) «Онтустік» у Південно-Казахстанській області (ПКО). СЕЗ «Онтустік» створена для залучення інвесторів у текстильний сектор, перспективний для регіону і в цілому для Казахстану. На території СЕЗ планується побудувати близько 15 текстильних підприємств, що забезпечують переробку 100 тис. т бавовни на рік і створення понад 10 тис. робочих місць [9]. Для підприємств, що функціонують на території СЕЗ. «Онтустік», надаються певні пільги.

Фахівці вважають, що на першому етапі сільгосптоваровиробникам перш за все необхідні насіння високоврожайних сортів бавовни і сучасна техніка на основі лізингу. Тому в кінці 2010 р. в Мактааральському районі ЮКО РК введено в дію насіннеочисний завод і планується створення мережі машинно-тракторних станцій, що дозволить ефективно використовувати дорогу техніку.

Також невід'ємною умовою успішного розвитку промисловості є наявність якісного людського капіталу, тому що в сучасних умовах економічне зростання ототожнюється з науково-технічним прогресом, і в першу чергу з професійною якістю трудових ресурсів. Тому не можна не відзначити такий елемент, як вузи, коледжі, що забезпечує галузь професійними кадрами. У перспективі планується відкривати текстильні факультети у вузах, збільшувати витрати на галузеві та науково-дослідні роботи та навчання фахівців як всередині країни, так і за кордоном.

Згідно з Програмою розвитку СЕЗ «Онтустік на 2007-2015 роки» очікується, що з'явиться інтегрований сервісно-технологічний центр (ІСТЦ) [10], завданням якого буде навчання та підвищення кваліфікації фахівців на новітньому обладнанні, проведення досліджень, сертифікація за міжнародними стандартами текстильної продукції. Також планується створити при ІСТЦ лабораторно-дослідний центр, в якому проводитимуться дослідницькі роботи та експериментальне виробництво.

Радою з розвитку СЕЗ схвалені п'ять інвестиційних проектів до реалізації на території СЕЗ: ТОО «Хлопкопром-Целюлоза», ТзОВ «Оху Textile», АТ «Ютекс-KZ», ТзОВ «Есенжол-Назар», ТзОВ «Орта Азия Текстиль Санаї». Для підвищення врожайності та якості бавовни планується реалізація проекту «Будівництво заводу з виробництва сортового насінневого матеріалу бавовнику». У результаті буде створено сучасний завод з переробки (очищення) насіння бавовнику річною продуктивністю до п'яти тисяч тонн.

Одним з проектів, що найбільш динамічно розвивається у цій сфері, є кластер «Харчова промисловість». У всіх галузях харчової промисловості спостерігається зростання виробництва, збільшення асортименту та кількості продукції, що випускається. Так, наприклад, в Східно-Казахстанській області кластер «Харчова промисловість» складається з чотирьох пріоритетних і конкурентоспроможних напрямків: масложировий, молочний, м'ясний та зерновий. В районах області планується створення ще десять невеликих кластерів зі спеціалізацією у виробництві продукції харчової промисловості, зокрема будуть сформовані кластери зернової, м'ясної, молочної, плодоовочевої та рибної спрямованості.

При прямій і непрямій державній підтримці сільгосптоваровиробників в цілому непогано йде формування кластерів у сільському господарстві, причому в багатьох регіонах країни. У Північноказахстанської області кластерний розвиток пов'язаний з переробкою зерна. В Алматинській області формуються і розвиваються плодоовочеві та молочні кластери. В області на сьогодні працюють 19 підприємств з переробки плодоовочевої продукції. Учасниками молочного кластера в Костанайській області зараз є 14 молокопереробних підприємств, 42 молочнотоварні ферми, науково-освітні установи та організації, лабораторії, дистриб'ютерний центр, ЗАТ «Мал онімдері корпораціями», інститути розвитку, кредитні установи та організації, громадські інформаційно-консультаційні центри та об'єднання, компанії з виробництва упаковки і тари. Реалізація заходів кластера «Харчова промисловість» дозволила підштовхнути потенційних учасників до створення нових і модернізації існуючих виробництв.

Кластер «Металургія» розвивається на території Карагандинської області, оскільки значна частка виробленої продукції чорної і кольорової металургії належить підприємствам, що розташовані в цьому регіоні.

Основними господарюючими суб'єктами сектора є великі компанії АТ «Міттал Стіл Теміртау» і «ТОВ"Корпорація Казахмис"». Навколо названих підприємств сконцентровано понад 300 постачальників обладнання і матеріалів, необхідних для їх діяльності, у тому числі понад 30 підприємств машинобудування та металургії, що спеціалізуються на металообробці сталевого прокату, чавуну, білої жерсті, катодного міді, мідної катанки і дроту. Сьогодні в цей кластер входять 52 підприємства. В межах розвитку кластеру здійснено запуск сортопрокатного виробництва АТ "Арселорміттал Теміртау". На ТзОВ "Ast Etalon Crown" запущена лінія по виробництвулітографії і лакованої жерсті білої.

Великих успіхів досяг металургійний алюмінієвий кластер Казахстану, стрижнем якого є АТ «Казахстанський електролізний завод» - єдиний виробник алюмінію у Казахстані. Це промислове підприємство вартістю 900 млн доларів є найбільшим в Казахстані приватним капіталовкладенням в металургію та гірничодобувну промисловість.

Електролізний завод групи компаній Eurasian Natural Resources Corporation (ENRC) входить до складу так званих проривних проектів. числа так званих проривних проектів. На базі електролізного заводу утворений металургійний алюмінієвий кластер, що включає в себе закінчений цикл - видобуток бокситів, подальше отримання глинозему, а потім випуск первинного алюмінію. Створення такої структури стало одним з етапів виконання державної програми «Стратегія індустріально-інноваційного розвитку Республіки Казахстан на 2003-2015 роки».

Кластер виробництва будівельних матеріалів зосереджено в спеціальній економічній зоні «Астана-нове місто», яка розпочала функціонувати з 1 січня 2002 р. Основними пріоритетами СЕЗ є прискорене будівництво столиці шляхом залучення інвестицій та використання сучасних технологій будівництва, створення сучасної інфраструктури.

Успішний розвиток Казахстану багато в чому став можливим завдяки наявності природно-ресурсного потенціалу. Володіючи значними запасами корисних копалин, республіка ще в доринковий період була традиційним постачальником різних ресурсів до країн Співдружності. У надрах країни міститься практично весь комплекс корисних копалин - паливно-енергетичні, металургійні, гірничо-хімічні та інші види мінеральної сировини. З 11 млрд. тонн мінералів, що видобуваються у світі, на частку республіки припадає понад 250 млн. тонн, що забезпечує їй 11-е місце. За 37 видами цієї продукції країна займає з 1-го по 19-е місця. Республіка займає: перше місце в світі - за запасами срібла і хромітів; четверте - міді, цинку, марганцю, а шосте - свинцю і заліза; сьоме - кобальту; восьме - золота. В даний час країна є найбільшою в світі з видобутку металів (залізо, хром, феросплави, сталь, алюміній) [11].

В останні роки у світовому списку основних постачальників її позиції зміцнилися. Входячи в число провідних експортерів, Казахстан направляє за кордон мінерально-сировинну продукцію, що користується високим попитом, в тому числі: у США - цинк, рений, берилій; в Німеччину - нафта; в Росію - свинець, залізну руду, окатиші.

Казахстан входить в десятку країн - провідних виробників і експортерів вугілля на світовому ринку, його частка у світовому виробництві вугілля складає близько 2%, а в світовому експорті вугілля - майже 5% [12]. Державним балансом враховано запаси по родовищах, що включає 197 ділянок, які визначені як самостійні об'єкти, у тому числі 142 - для закритої розробки і 55 - для розрізів. Особливу роль для економіки Казахстану мають запаси природного урану, за якими республіка входить в четвірку найбільших продуцентів (18% всіх світових запасів). Аналогічні позиції країна займає і по видобутку цієї сировини. Запаси уранових руд країни враховані по 55 родовищ, 70% з них придатні для відпрацювання способом підземного вилуговування.

Операції з надрокористування урану проводять АТ «НАК» Казатомпром», ТОО СП «Інка», ТОО СП «Катко» і ТОВ «Степногорський ДХК». До теперішнього часу ними видобувається більше 4 тис. тонн, причому близько 85% цього обсягу забезпечує «Казатомпром» [13].

Рекреаційні ресурси та культурно-історичний потенціал Казахстану дозволяють зайняти свою нішу у світовому туристичному ринку та досягти інтенсивного росту туристкою галузі в країні. Такий екстенсивне зростання обсягів туристичного ринку сприятиме зростанню зайнятості і дохід населення, залученого в туристську галузь, а також розвитку суміжних з туризмом галузей і що найважливіше, збільшенню припливу інвестицій в казахстанську економіку.

Розуміючи роль туризму в економіці і зростання добробуту населення, в Казахстані на державному рівні визнано однією з пріоритетних галузей національної економіки і туризм. Туристична галузь виділена в один із кластерів, що входять в систему вітчизняних кластерів.

З початком державної незалежності Казахстану туристична галузь не отримала принципових структурних і змістовних змін. Не приділялося уваги комплексному прогнозуванню, довгостроковому плануванню, територіальній організації туризму і недержавним туристичним структурам. До того ж, на стані справ у сфері туризму особливо негативно позначилася систематична реорганізація органів державного управління, які відповідали за розвиток туризму і скорочення фінансування на їх утримання. Фактором, що гальмує розвиток галузі, було невизнання туристської діяльності пріоритетом з боку місцевих органів управління, незважаючи на те, що більша частина доходів від туризму надходить до місцевого бюджету.

У період розвитку туристичної галузі в Казахстані з 1991 по 2011 роки спостерігалися такі тенденції в сфері туризму:

- зростання кількості фірм, що здійснюють туристичну діяльність;
- переорієнтація вітчизняних туристів з виїзного туризму на внутрішній;
- збільшення обсягів в'їзного туризму;
- збільшення кількості стратегічних міжнародних угод в галузі співпраці в туристичній галузі;
- реорганізація та вдосконалення державних структур управління туризмом;
- розробка та успішне використання Державної програми розвитку туристичної галузі;
- постійна участь Казахстану в міжнародних туристичних виставках та конференціях;
- модернізація законодавчої бази у сфері регулювання туристичної діяльності.

У жовтні 2010 року була затверджена програма розвитку туризму в Казахстані, згідно з якою буде активно розвиватися туристський кластер. Зокрема, відновлюється робота з будівництва та розвитку міжнародного туристичного центру «Бурабай».

Дуже багато роботи передбачається з реалізації в Алматинській області проекту «Жана Лі». У Казахстані активно розвиваються культурні села, що відображають національний побут і культуру казахського народу. На сьогодні у Казахстані відкрито 88 гостьових будинків у регіонах [14]. Це будинки місцевого населення в межах унікальних природних об'єктів, і вони користуються досить великою популярністю. Господарі гостьових будинків організують для іноземних туристів екскурсії, шоу тощо. Цей вид туризму набув дуже велику популярність в світі.

Центром логістичного кластеру Казахстану є компанія Юско – сучасне підприємство, яке динамічно розвивається, має у своєму штаті понад 500 співробітників. Діяльність Компанії охоплює весь Казахстан через мережу філій у головних містах Республіки. Унікальна структура Компанії дає перевагу синергетичного ефекту, що дозволяє клієнту працювати з однією компанією, що пропонує різні супутні послуги та товари. Сьогодні Юско працює за наступними напрямками бізнесу - меблі, будівництво, склади і логістика, телекомунікації, міжнародний маркетинг та інтегровані бізнес рішення.

Перший логістичний оператор Казахстану «Юско Інтернешнл» успішно завершив в Алматі спільний з Військовою асоціацією взаємодопомоги (однієї з великих інвестиційних компаній Республіки Кореї) проект будівництва логістичного комплексу. Складські приміщення класу "А" розташувалися на 20 га неподалік від селища Жаналик, що в 25 км від Алмати. Така близькість до мегаполісу, а також до залізничних та автомагістралей влаштовує багатьох виробників, тому нестачі в клієнтах не буде, впевнені в «Юско Інтернешнл». 100-відсоткове завантаження всіх трьох блоків складів (загальною площею 32 тис. кв. м) тут планують досягти вже в 2012 році. Очікується, що реалізація проекту розширить потенціал регіону, залучить нових інвесторів, а також послужить подальшому розвитку транспортно-логістичного кластера в Казахстані. Крім того, в результаті підвищення економічної активності в області, очікується на зростання податкових надходжень до бюджету, і створення нових робочих місць. Так, вже зараз на підприємстві працюють 150 осіб, а при виході комплексу на повну потужність у кінці майбутнього року, роботу отримають ще 155 людини [15]. Варто відзначити, що генеральним підрядником будівництва комплексу виступила всесвітньо відома компанія Samsung Engineering, керуючий директор якої пан Лі Хан Соп запевнив присутніх, що при будівництві об'єкту використовувалися тільки найсучасніші технології та матеріали.

Казахстан розглядає ядерну енергетику в якості одного з майбутніх інноваційних кластерів. У Східно-Казахстанській області планується відкрити радіологічний кластер в межах розвитку ядерної медицини в Казахстані. У місті Сімей для реалізації проекту «Ядерні технології в медицині» низку об'єктів охорони здоров'я

планується включити в ядерний кластер з надання послуг в онкологічній сфері: Регіональний онкологічний диспансер, НДІ радіаційної медицини і екології. У 2011 році в Східно-Казахстанській області реалізуються 3 значних проекти у сфері охорони здоров'я: будівництво Радіологічного центру, завершення будівництва 1-ї та 2-ї черг Радіологічного центру обласного онкодиспансеру в Сімеї, будівництво Обласного центру крові в м. Усть-Каменогорську [16].

В 2011 р. завершено перший етап будівництва радіологічного центру, введено в експлуатацію сучасний апарат для дистанційної променевої терапії, оснащений верифікаційною системою і системою планування, придбаний радіотерапевтичний рентгенівський симулятор і розпочато другий етап будівництва, до якого входять: будівництво стаціонару на 85 ліжко-місць, будівництво корпусу ядерної медицини - радіоізотопної діагностики і терапії, оснащення Радіологічного центру та відділення ядерної медицини комплексом сучасного медичного обладнання.

У створюваному відділенні ядерної медицини будуть використані вітчизняні радіофармпрепарати, що випускаються в Центрі ядерної медицини і біофізики НЯЦ РК в п. Алатау Алматинської області, для ранньої і точної діагностики як онкологічних, так і кардіологічних, ендокринологічних та ревматологічних захворювань, що може стати прецедентом створення кластера, заснованого на ядерній технології. У створюваному відділенні ядерної медицини будуть використані вітчизняні радіофармпрепарати, що випускаються в Центрі ядерної медицини і біофізики НЯЦ РК в п. Алатау Алматинської області, для ранньої і точної діагностики як онкологічних, так і кардіологічних, ендокринологічних та ревматологічних захворювань, що може стати прецедентом створення кластера, заснованого на ядерній технології.

За даними експертів МАГАТЕ застосування високотехнологічних методів ядерної медицини для діагностики та лікування є одним з показників розвитку охорони здоров'я країни в цілому. На жаль, на сьогоднішній день, Казахстан не має жодного спеціалізованого центру для проведення радіонуклідної терапії, немає експертів для консультації подібних проектів і наші хворі позбавлені можливості використовувати даний вид лікування. Тому, за сприяння Комітету з атомної енергетики Міністерства енергетики і мінеральних ресурсів РК і після виступу в штаб-квартирі МАГАТЕ (Австрія, м. Відень) директора РОД г.Сімей М. Н. Сандибаєва розпочато реалізацію спільного проекту онкологічного диспансеру з МАГАТЕ «Створення відділень ядерної медицини в онкологічному диспансері г.Семей, Східно-Казахстанської області» KAZ/6/009. Даний проект розрахований на період 2009-2013 роки і передбачає надання експертно-консультативної допомоги та розвиток людських ресурсів [17].

У 2010 році між урядом Казахстану і «Азія Авто» було підписано угоду, за якою завод приступив до розробки і реалізації проекту створення в Усть-Каменогорську найбільшого в країні автопромислового кластеру. Керівники ВАТ «АвтоВАЗ», АТ «Азія Авто» і АТ «НК» СПК «Ертіс» підписали меморандум про стратегічне партнерство зі створення потужності зварювання, випуску 120 тис. комплектуючих щорічно, фарбування і складання Lada нового покоління. Найбільший у країні автомобільний кластер розгорнеться в Усть-Каменогорську. Відповідно до документа в Казахстані буде створено автомобільне виробництво повного циклу. У Східно-Казахстанській області виділили «Азія Авто» майданчик під будівництво виробництва. Тут будуть зведені цехи, в яких буде вестися зварювання корпусів автомобілів, фарбування металевих поверхонь, випуск комплектуючих. Продуктивність нового підприємства 120 000 авто на рік.

Зацікавленість у якнайшвидшому початку роботи підприємства проявляють всі сторони, які підписали меморандум. Адже запуск першої черги заводу, продуктивністю 90 тисяч авто в рік, запланований на 2015 рік, а другий - на 2017. Машинобудівний завод повного циклу в ВКО стане найбільшим в країні. Він на 1,5

мільярда доларів поповнить ВВП, забезпечить роботою 12 тис. осіб. У проект інвестується 514 млн. доларів [18].

В межах Державної програми індустріально-інноваційного розвитку Казахстану в галузі гірничо-металургійної промисловості (ГМП) реалізується 61 проекту з випуску високотехнологічної продукції. Обсяг інвестицій в проекти ГМП в найближчі п'ять років складе більше 1,5 трлн тенге, буде створено 27 тисяч постійних робочих місць в республіці [19].

Для реалізації поставлених цілей Урядом Казахстану затверджено Програму з розвитку гірничо-металургійної галузі в РК на 2010-2014 роки. В наступні роки основним завданням розвитку галузі стане поетапне створення нових переробних виробництв металургійної промисловості, пов'язаних з випуском продукції з високою доданою вартістю, що забезпечує як зростання виробництва продукції і розширення її експорту на зовнішні ринки, так і задоволенням потреб внутрішнього ринку.

У рамках ГПФІР в першому півріччі 2011 року відбувся запуск інвестиційних проектів по збільшенню продуктивності Акбакайської золотодобувної фабрики та будівництва рудника на родовищі «Пріорської».

Так, в Жамбильській області реалізується інвестиційний проект «Акбакайській кластер» з переробки золотовмісної руди, де використовуватимуться передові технології з вилучення золота, що призведе до збільшення потужності виробництва. Вартість проекту становить 8140 млн тенге. Буде створено 450 нових робочих місць. Потужність продуктивності переробки сировини збільшиться до 1 млн тонн або до 14 млрд тенге на рік.

Також в рамках реалізації Програми індустріалізації побудований рудник на родовищі «Пріорської». Запаси родовища «Пріорської» складають 36,8 млн тонн мідно-цинкової руди, 376 тисяч тонн міді і 1427 тисяч тонн цинку. Продуктивність кар'єра - 1,5 млн тонн руди на рік. На реалізацію даного проекту виділено 16 646 млн тенге. Крім того, буде створено близько 500 нових робочих місць. Загальний обсяг інвестицій у галузь гірничо-металургійної промисловості становить 1543212 млн тенге. У період будівництва об'єктів буде створено 26 208 робочих місць, в період безпосередньої експлуатації - 27 350 робочих місць.

Таким чином, Казахстан ефективно реалізує кластерну політику, використовуючи географічне положення та наявність знаних природних копалин.

Література

1. Меньшенина И. Г. Кластерообразование в региональной экономике : монография / И. Г. Меньшенина, Л. М. Капустина ; Федер. агентство по образованию, Урал. гос. экон. ун-т. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2008. – 154 с.
2. Ли С. Кластеры — новые формы организации инновационного процесса // <<http://www.naukazar.kz>>. <<http://www.gazeta.kz>>
3. Бородинов К. Организаторы проекта "Казахстанская кластерная инициатива" приступают к его практической реализации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nomad.su/?a=4-200503280338>
4. Развитие кластеров : сущность, актуальные подходы, зарубежный опыт / авт.-сост. С.Ф. Пятинкин, Т.П. Быкова. Минск : Тесей, 2008. —72 с.
5. Павлюк С. М. Інститути розвитку як інструмент державної підтримки та стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності / С.М. Павлюк // Наука й економіка. – 2011. - №3. – С. 116-122.
6. Кучукова Н. К. Повышение конкурентоспособности казахстанской экономики / Н. К. Кучукова // Финансы. – 2008. – № 1. – С. 73–75.
7. Социально-предпринимательские корпорации.

<http://www.kazinvest.kz/pages-view-14.html>

8. Офіційний сайт АТ «Фонд національного благосостояния «Самрук-Казина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.samruk-kazyna.kz/page.php?page_id=2538&lang=1&menu_id=15

9. Ажиметова Г.Н. Кластерное развитие хлопкоперерабатывающей промышленности в Казахстане / Г. Н. Ажиметова // Фундаментальные исследования. - 2011. - №8. - С. 418-422.

10. Программа развития СЭЗ «Онтустик» на 2007–2015 гг.: постановление Правительства №895 от 21.09.2006 г. с изменениями от 16.09.2009 г.

11. Казахстан в системе мировых экономических процессов. – Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2008. – 272 с.

12. Торгаев М. Экономическая ситуация в Казахстане и перспективы развития // <http://www.analitika.org/article.php?story=20060109002020358&mode=print>

13. Ужкенов Б. Недропользование в Казахстане. Итоги десятилетия и прогнозы на будущее // Международный деловой журнал «KAZAKHSTAN». – 2006. – №3. // <http://www.investkz.com/journals/48/79.html>

14. Бекирова А. Развитию внутреннего туризма в Казахстане способствуют политические события в мире [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kitf.kz/ru/news/22-04-2011li/>

15. Офіційний сайт компанії АТ «ЮСКО Интернешнл» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usko.kz/ru/about/news/709>

16. Інформаційний портал Республіки Казахстан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kzinform.com/ru/news/20111108/04609.html>

17. Региональный онкологический диспансер м. Семей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://semeyonko.kz/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=4&lang=ru

18. Автомобілі в Казахстані [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://autokolesa.kz/articles/item362.html>

19. Офіційний сайт прем'єр-міністра Казахстану Карима Максимова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pm.kz/program/event/view/232>